

რწმენის შერყევა

(პირველად დაიბეჭადა გაზეთ „ივერიაში“, 1904 წელი, # 267)

წარმოიდგინეთ, მკითხველო, რომ ავადმყოფს ექიმმა წამალი დაუნიშნა. მოვიდა მეორე ექიმი და ავადმყოფს უთხრა ეგ წამალი არ გარგებს, მე უკეთესი ვიციო, და დაუნიშნა სხვა წამალი. რა ჰქმნა ამ მეორე ექიმმა თავისი საქციელით? ისა, რომ დაუკარგა რწმენა პირველი ექიმისა. მაგრამ ეს რწმენა თვითონ კი მოიპოვა? სრულიადაც არა. ავადმყოფი ამისთანა შემთხვევაში ადვილად იფიქრებს: ვინაა თავდები, რომ ეს წამალი პირველზე უარესი არ არისო; თუ ერთი ექიმი შეცდა, მეორეც შეიძლება შემცდარი იყოსო. ამ სახით, ავადმყოფი ჰკარგავს რწმენას ორივე ექიმისას, ორივე წამლისას.

რწმენას კი ავადმყოფის მორჩენაში უპირველესი მნიშვნელობა აქვს. საზოგადოდ შენიშნულია, რომ თვითონ წამალი ისე ძლიერად არ მოქმედებს ავადმყოფის განკურნებაზე, როგორც ამ ავადმყოფის სრული რწმენა ექიმისადმი და მის მიერ დანიშნულის წამლისადმი. სადამდის მიდის ეს გავლენა, სჩანს იქიდგან, რომ უბრალო წყალი, დანიშნული სრულის რწმენით მოსილ ექიმისაგან, ხშირად მოქმედებს ავადმყოფზე, როგორც უებარი წამალი. მეორე მხრივ ამისთანა შემთხვევაც ნამდვილად მომხდარა: კაცთა მკვლელისათვის მიუსაჯნაით სიკვდილი; ექიმი მისულა მასთან, მიუტანია სტაქანი, სავსე უბრალო წყლითა და უთქვამს: შენ გადაგიწყვიტეს სიკვდილი, მაგრამ უტანჯველი. აი, ამ სტაქანში საწამლავია, დალიე და ერთის საათის განმავლობაში სულს განუტევებ უტანჯველად და მშვიდობიანად. დაუღევი ერთი სტაქანი წყალი დამნაშავეს და ერთს საათში მომკვდარა, როგორც მოწამლული. აი რა უსაზღვრო გავლენა აქვს ადამიანის რწმენასა. სწორედ ამ რწმენაზე არის დამყარებული ესრედ წოდებული ჰიპნოტიზმი, რომელიც სასწაულებს სჩადის. ამისავე გამო ჰხდება ის მოვლენა, რაც უფრო ხშირად და ადვილად არჩენენ ავადმყოფებს არა ის ექიმები, რომელთაც ბევრი რეცეპტების წერა იციან, არამედ ფსიქოლოგი ექიმები, რომელთაც მოუპოვებიათ სრული ნდობა ავადმყოფებისა.

ქართველი საზოგადოება, როგორც მკითხველს კარგად მოეხსენება, დასწრეულეულია გულ-გრილობითა და დაუდევრობით. საზოგადო საქმე, რომელისამე განთქმულ მამულიშვილის ბედ-იღბალიც კი მასში ძლიერ სუსტს გულშემატკივრობას ჰხადავს.

ამ ბოლო დროს დიდი უბედურება ეწვია ჩვენს სამშობლოსა: მას ავად გაუხდა სიმდაბლით მცხოვარი მგოსანი და მამულიშვილი თავ. აკაკი. მის მორჩენისთვის საჭირო იყო მხურვალე გულ-შემატკივარი მონაწილეობა და დახმარება მთელის ქართველისა საზოგადოებისა. ამ მხურვალე მონაწილეობის გამოსაწვევად ჩვენ დავბეჭდეთ გაზეთებში პატარა წერილი: „ნაციონალური საჩუქარი“. ამ წერილში ვურჩევდით ქართველობას, გულ-უხვობა გამოეჩინა, დაეარსებინა აკაკის ფონდი, რომელსაც უნდა უზრუნველ-ყოფილ ექმნა მისი ჯეროვანი წამლობა და მორჩენა, და აეცილებინა მისთვის მოუსვენარი და ნაკლებულობით სავსე ცხოვრება.

სამწუხაროდ, დიდად პატივცემული ქალბატონი ეკატერინე გაბაშვილისა ამ საქმეში მოიქცა ისე, როგორც ზემოდ მოხსენებული მეორე ექიმი. მან ჩემი ღონისძიება დაიწუნა და წამოაყენა სხვა რეცეპტი, სახელდობრ, სალიტერატურო ფონდის შევსება და გაძლიერება, საიდანაც სახსარი ცხოვრებისა უნდა მისცემოდეთ აკაკისა და სხვა ლიტერატორებსაცა. ამითი მან ჩემი ღონისძიების ღირსება შეასუსტა და თავის ღონისძიებასაც ვერ მოუპოვა ჯეროვანი რწმენა. საზოგადოებაში დაარსდა ორჭოფობა, გაჩაღდა კერძო კამათი, ცხარე ლაპარაკი, ენერჯის ტყუილად დახარჯვა სიტყვების ტკაცა-ტკუცში. ერთნი ამბობდნენ, მართლა რა სჯობიან იმას, რომ ყველა ლიტერატორზე ვიზრუნოთო, ყველა უზრუნველყოფილი ვქმნათო. მეორენი ამბობდნენ: ვინც ყველაზე ზრუნავს, ის არავისზე არ ზრუნავსო. სალიტერატურო ფონდის შესახებ ჩვენში ფეხი გაიმაგრა გულგრილობამ და ეს გულგრილობა აკაკის ფონდზე გადავა, თუ ერთმანეთში აურიეთო. ჩვენში არა ერთი ლიტერატორი, არა ერთი მოშაირე მოიპოვება, რომელთაც წერაც სულაც უნდა აეკრძალოს ჩვენის ლიტერატურის სასარგებლოდ, და არა პენსია დაენიშნოთო. ამას ყველა ჰგრძნობს და ამიტომ ფულს არ იმეტებსო. აკაკის კალმის იშვიათი ღირსება კი ყველამ იცის და ამიტომ თავის წვლილს არავინ არ დაიშურებსო. ჯერ ჩვენის სახელოვანის პოეტის შესახებ ვისწავლოთ ნამდვილი მზრუნველობა და მერმე ეს მზრუნველობა სხვაზედაც გადავიტანოთო.

ცივი წყალი გადაასხა ქალბატონმა ეკატერინემ საქმეს უფრო იმითი, რომ აკაკის ავადმყოფობის მცირედი ჭრილობა უწოდა. მე ვიფიქრე: უთუოდ ჩვენს ღვაწლიანს მწერალს თავისი თვალთ არ უნახავს ავადმყოფი და იმიტომ მოუვიდა ეს შეცდომა მეთქი. წარმოიდგინეთ ჩემი განცვიფრება, როდესაც შევიტყვე, რომ ქალბატონს ეკატერინეს თავისი შენიშვნა დაეწერა ავადმყოფის აკაკის ნახვის შემდეგ. როგორ? მარცხენა თვალის დადამბლება შიგნით და გარეთ, ერთი თვალის დაბრმავება, ენის დადუმება, მარჯვენა ლოყაზე სიდამბლის გავრცელება მცირეოდენი ჭრილობაა? მეტადრე იმ ხანში, რომელშიაც იმყოფება აკაკი? კიდევ კარგი, რომ აკაკი რკინის აგებულობის პატრონია, თორემ მისი მორჩენის იმედი ნაკლებად უნდა გვქონოდა.

არა, ბატონებო, ჯერ აკაკის ფონდი შევადგინოთ და მერე სალიტერატურო ფონდის შევსებისათვის ვიზრუნოთ, თორემ თუ ორივე სიძნელეს შევეჭიდეთ ერთსა და იმავე დროს, ვერც ერთს ვერ დავსძლევთ და შერცხვენილები დავრჩებით.

ქალბატონის ეკატერინეს წერილის დასაწყისში ისმის საყვედური ქართველ საზოგადოების გულგრილობაზე უბედურ ალექსანდრე ყაზბეგის შესახებ. საყვედური ცოტა უსამართლოა. გაჭირვების დროს საწყალს სანდროს ეხმარებოდა ერთი კერძო წრე, ბ-ნ ანტონ ფურცელაძის მეთაურობით, რომელიც მას აძლევდა თვეში ოთხ თუმნამდე შემწეობასა; მისთვის კარი ღია ჰქონდა ყველა შეგნებულს ქართველს თბილისში, ქუთაისში, ბათუმში, თელავში და სხვაგან, ყველგან საქართველოში; თვითონ მისი ბიძაშვილი, რომელსაც მაშინ თბილისში კარგა დიდი ადგილი ეჭირა, მზად იყო თავისთან ეცხოვრებინა. პირადად ჩვენ ვცდილობდით აღმოგვეჩინა იმისთანა ღონისძიება, რომელსაც შეეძლო არამც თუ დამოუკიდებელი საღსარი მიეცა ცხოვრებისათვის, არამედ მის ფსიქიკაზე, მის სულზე კარგად ემოქმედა. ეს ღონისძიება მდგომარეობდა შემდეგში: მე დავიყოლიე ჩემი სახელმძღვანელოების გამომცემელი ბ-ნი გრიქუროვი, რომ მას გამოეცა ყოველი მოთხრობა ყაზბეგისა ცალკე წიგნად და მომავალ

შემოსავლიდან ნახევარი ეძლია ავტორისათვის ნაწილ-ნაწილად, თვითურად. ადვილი წარმოსადგენია, თუ რამდენად უნდა გაეხარებინა ამისთანა საღსარს საწყალი სანდრო. მაგრამ, საუბედუროდ, მანვე თავისი საკუთარი ხელით ჩაფუშა და მოსპო ეს საქმე. ჯერ დავბეჭდეთ პირველ წიგნად მისი მოთხრობა „ელისო“, ორი ათასი ცალი, როგორც მახსოვს, მაგრამ მთელი ეს გამოცემა გზა შეკრული და გაუყიდველი დარჩა, რადგანაც ავტორს კორექტურაში ბევრი რამ ახალი ჩაემატებინა ნებადაურთველად. ბ-ნი გრიქუროვი დაფრთხა და ხელი აიღო ყაზბეგის ნაწერების გამოცემაზე.

არა, ბატონებო, სიცოცხლის დროს ყაზბეგის შესახებ ცოტა ოდენს გულშემატკივრობას მაინც ვიჩენდით ყველანი. მაგრამ მისი სიკვდილის შემდეგ კი მისს სახელს, მის ადამიანობას ვეპყრობით დიდი უსამართლობითა... და ამავე დროს ყველას ვარწმუნებთ, რომ ყაზბეგმა შექმნა მოკლე ხნის განმავლობაში უკვდავი ქმნილებანი, საქართველოს ნამდვილი ჰომიროსის სამსახური გაუწიაო. სწორედ ჩინებულს გაკვეთილს ეთიკისას ვაძლევთ ჩვენს საზოგადოებას და მეტადრე ახალგაზრდობას...

მეორე მხრივ ჰკითხულობთ ყაზბეგის მოთხრობებს, რომელშიაც სდულს და გადმოდის ნამდვილი, გულწრფელი და უსაღვრო სიყვარული ჩვენის ბედშავის გლეხებისადმი კერძოდ და სამშობლოსადმი საზოგადოდ, და ძლიერი სიძულვილი იმ ფაქტორისა, რომელიც ჰბადებს ამ ბედშაობას...

ჩვენ, პირადად იმდენად საყურადღებოდ მიგვაჩნია აღზრდა, ცხოვრება და მოქმედება ყაზბეგისა, მეტადრე ჩვენის მოზარდის თაობისათვის, რომ მახლობელს მომავალში ვუძღვნით მას ვრცელს წერილსა. ამ ჟამად კი სხვა მოვალეობა ითხოვს ჩვენს ყურადღებასა და დროს: ხანგრძლივი უქეიფობის გამო ზაფხულსა და შემოდგომაზე ჩვენ პასუხი ვერ გავეცით ჩვენზე გამოლაშქრებულს გარეულს პოლიტიკანებს და შინაურ კარიერის მოტრფიალეთა და გვინდა ჯერ ამ ვაჭბატონებს გავუსწორდეთ ანგარიშში.

ტექსტის ციფრული ვერსია მოამზადა:

თელავის N5 საჯარო სკოლის მე-9 კლასის მოსწავლემ, **ეკატერინე მამნიაშვილმა**